

**CLAVDII CLAVDIANI
CARMINA**

EDIDIT

JOHN BARRIE HALL

**BSB B. G. TEUBNER VERLAGSGESELLSCHAFT
1985**

(iii) DE RAPTU PROSERPINAЕ

A ₁	Antuerpiensis M 85, s. xiv	} Class. α
F ₁	Laurentianus 24, 12, s. xii	
J ₃	Leidensis 294, s. xiii	
L ₁₀	Oxon. Bodl. lat. class. c. 12, s. xiii/xiv	
P ₅	Parisinus 15005, s. xiii/xiv	} Class. β
C ₁	Cantabrigiensis Corp. Chr. 228, s. xiii	
F ₂	Laurentianus 250, s. xii/xiii	
F ₃	Laurentianus 33. 4, s. xiii	
g	Cracouiensis 71, s. xii	} Class. γ
L ₁	Londiniensis Egerton 2627, s. xii	
J ₂	Leidensis 395, s. xiii	
J ₄	Leidensis B. P. L. 105 A, s. xiv	
L ₂	Londiniensis Add. 21213, s. xiii	} Class. γ
L ₃	Londiniensis Add. 6042, s. xiii	
Z	Parmensis 2504, s. xii	

quos uersus quis liber omiserit praebeat, uno quoque apparatus critici loco ostenditur.

(iv) CARMINA MINORA VEL POTIVS MISCELLANEA

Flor	Laurentianus 33. 9, s. xv	Ser. A
C	Cantabrigiensis Trin. O. 3. 22, s. xii	} Ser. B
g	Cracouiensis 71, s. xii	
J ₃	Leidensis 294, s. xiii	
L ₁	Londiniensis Egerton 2627, s. xii	
O ₃	Oxonienis Bodl. auct. F. 2. 16 (pars altera), s. xii/xiii	} Ser. C
F ₂	Laurentianus 250, s. xii/xiii	
P	Parisinus 18552, s. xii/xiii	
W ₁	Guelferbytanus Gud. 220, s. xiii	
d	Veronensis 163, s. viii	Ser. D
R	Vaticanus 2809, s. xii	Ser. E
R ₁₆	Vaticanus Reg. 123, a. 1056 (non nisi in carm. 28)	
S ₁	Sangallensis 273, s. ix (non nisi in carm. 53)	

(v) CARMINVM VEL SPVRIORVM VEL
SVSPECTORVM APPENDIX

d	Verouensis 163, s. viii (tantum in carminibus 1, 2)
R	Vaticanus 2809, s. xii (tantum in 3a-10)
K ₆	Ambrosianus M 9 sup., s. xiii (tantum in 3a-7, 9, 10)
R ₁₇	Vaticanus 9135, s. xvii (tantum in 3b, 6-7, 9-15)
g	Heidelbergensis 358, 44 ^c , s. xvii (tantum in 3b, 6-7, 9, 12-15)
F ₁₁	Parisinus 5719, s. xiv (tantum in 3a, 4)
Camera	ed. Camertis a. 1510 excusa (tantum in 1, 2, 20, 21)
Clauerius	ed. Parisiis a. 1602 excusa (tantum in 9-10)

carmina 20-21 adsunt in cod. Cantiliacensi, s. xvi, carmina 22-23 primus protulit Binetus.

INDEX SIGLORVM

In diuersis carminum traditionibus adhibentur primo loco sequentes libri:

(i) PANEGRICVS DICTVS OLYBRIO
ET PROBINO CONSVLIBVS (1)

J ₆	Leidensis 116, s. xii	} Ser. I
Z	Parmensis 2504, s. xii	
r ₁	Turicensis 134, s. xii	
θ	Atrebatensis 438, s. xii/xiii	} Ser. III
A ₂	Antuerpiensis M 17. 1, s. xiv	
F	Laurentianus Acq. e. Doni 672, s. xii/xiii	} Ser. VI
F ₃	Laurentianus 33. 4, s. xiii	
F ₁₇	Florentinus VII. 144, s. xiii	
F ₂₂	Laurentianus 245, s. xiv	
J ₃	Leidensis 294, s. xiii	
n ₁	Neapolitanus IV. E. 47, s. xii/xiii	
q	Cambrensens 21589 C, s. xii/xiii	

hucus carminis uu. 201-204 tantum ex edd. Isenegriniana et Claueriana proferuntur.

(ii) CARMINA MAIORA ET PVBLICA (2-28)

Γ	Bruxellensis 5381, ca. 1050 (tantum in carminibus 2-5, 15, 18-20, 25-26)	} Ser. I
z	Cracouiensis 71, s. xii	
K ₆	Ambrosianus M 9 sup., s. xiii (tantum in carminibus 6-8)	} Ser. II
P ₂	Parisinus 8082, s. xiii	
Z	Parmensis 2504, s. xii (tantum in carmine 28)	} Ser. III
L	Londiniensis Burney 167, s. xiii	
F ₂	Laurentianus 250, s. xii/xiii	} Ser. IV
P	Parisinus 18552, s. xii/xiii	
R	Vaticanus 2809, s. xii (praeterquam in carminibus 6-8, 25-26)	} Ser. V
W ₁	Guelferbytanus Gud. 220, s. xiii	
F	Laurentianus Acq. e. Doni 672, s. xii/xiii (praeterquam 26 vv. 312-fin., 27-28)	} Ser. VI
F ₁₇	Florentinus VII. 144, s. xiii (praeterquam in carminibus 2-5, 15, 18-20)	
J ₃	Leidensis 294, s. xiii	
n ₁	Neapolitanus IV. E. 47, s. xii/xiii	

ille pater rerum, qui saecula diuidit astris,
 inter prima coli te quoque sacra dedit
 85 et fragilem nostri miseratus corporis usum
 telluri medicas fundere iussit aquas,
 Parcarumque colos exoratura seueras
 flumina laxatis emicuere iugis.
 felices, proprium qui te meruere, coloni,
 90 fas quibus est Aponon iuris habere sui.
 non illis terrena lues corrupta nec Austri
 flamina nec saeuo Sirius igne nocet,
 sed, quamuis Lachesis letali stamine damnet,
 inde sibi fati prosperiora petunt.
 95 quod si forte malus membris exuberat umor
 languida uel nimio uiscera felle uirent,
 non uenas reserant nec uulnere uulnera sanant
 pocula nec tristi gramine mixta bibunt:
 amissum lymphis reparant inpune uigorem
 100 pacaturque aegro luxuriante dolor.

27

PHOENIX

Oceani summo circumfluis aequore lucus
 trans Indos Eurumque uiret, qui primus anhelis

26 84 coli *Barthius* : poli omnes mei : soli B₃ | colit gJ₃O₃C₁L₄Z || 86 telluri
Flor R : telluris CJ₃O₃F₂W₁ : tellurem gB₃F₂₄R₄₉R₅₂ || 87 om. *Flor* | exoratura
 CgO₃W₁pc? : exornatura J₃ : exortatura R : exhortatura F₂P || 90 aponon (ἐρυμο-
 λογικῶς interpretandum, ut ad Graec. adiect. adludatur) *Flor*CJ₃O₃(P)K₆ : aponum
 gpcF₂W₁R | 91 terrena lues] terre ualues Pac : terre ualles Ppc : metuenda lues
Heinsius olim | 92 saeuo *Flor* R : leuo celt. mei | 93 ferali J₃ || 94 inde sibi fati gac :
 inde sibi fata CO₃F₂PW₁C₁K₆P₃ : inde sibi fato K₄ : inde fata sibi Rac : unde fata
 sibi Rpc : in te fata sibi *Flor* : inde sibi J₃ : inde sibi fati gpc, *Barthius* : indos fata
 tamen L₄ : undis fata sibi *Heinsius* | 96 uirent gJ₃O₃C₁L₄Z : rubent *Flor*CF₂PW₁
 RK₆ : tument K₆ul || 97 non] nec F₂ | reserant F₂W₁R : resecant celt. mei | uul-
 nere uulnera F₂PW₁R : uulnera uulnere *Flor*CgJ₃O₃P₃Z || 99 nymphis F₂R ||
 aponus explicit R : claudiani poete descriptio de bal. apo. ruris patauini aedita ho-
 norio et arcadio imp. finis B₃ : claudiani poetae descriptio de balneis aponi ruris
 puthanum, edita honorio et arcadio imp. finit. F₂₄ : claudiani poetae descriptio de
 balneis aponi ruris patauini, finit. honorio et arcadio impp. R₄₉

27 *Flor*, CgJ₃L₁O₃, F₂PW₁, Δ, R

poenix *Flor* : incipit phoenix R : incipit phenix C₁ : incipit de phenice P : de phenice
 B₁S₃ : incipit fenix C : de foenice aue Δ || 1 lucus C?, celt. mei : locus Δ : nilus K₆ul

sollicitatur equis uicinaque uerbera sentit
 umida roranti resonant cum limina curru,
 unde rubet uentura dies longeque coruseis
 nox adflata rotis refugo pallescit amictu.
 haec fortunatus nimium Titanius ales
 regna colit solusque plaga defensus iniqua
 possidet intactas aegris animalibus oras
 saeua nec humani patitur contagia mundi,
 par uoluer superis, stellas qui niuidus aequat
 durando membrisque terit redeuntibus aeuum.
 non epulis saturare famem, non fontibus ullis
 adsuetus prohibere sitim, sed purior illum
 solis feruor alit uentosaque pabula libat
 Tethyos, innocui carpens alimenta uaporis.
 arcanum radiant oculi iubar, igneus ora
 cingit honos, rutilo cognatum uertice sidus
 attollit cristatus apex tenebrasque serena
 luce secat: Tyrio pinguntur crura ueneno,
 anteuolant Zephyros pinnae, quas caeruleus ambit
 flore color sparsoque super ditescit in auro.

hic neque concepto fetu nec semine surgit,
 sed pater est prolesque sibi nulloque creante
 emeritos artus fecunda morte reformat
 et petit alternam totidem per funera uitam.
 namque ubi mille uias longinqua retorsit aetas,
 tot ruerint hiemes, totidem uer cursibus actum,

3 sensit K₆ | 4 umida] uiuida P teste Heinsio, perperam, ut opinor: tumida P₁₁:
 uuida Heinsius: cui R₄₃T₂ lumina (L₁F₁₈T₂ curru gJ₃O₃PR: curru cell. mei |
 5 dies... rubet P₁₁ 7 haec] hic 5: nec FlorB₃P₁₃ac unonius K₆ac || 8 regna te-
 net K₄: solus-P (una cum uolue) R. Iunina: uolue* P, cell. mei | 9 animalibus*
 gR₄₂T₂ | herbas J₃ 10 saeua T₂, Heinsius 11 uolucros PR: uolueria Paer |
 qui stellas K₆ || 13 saturata fames T₂ 16 libat PR: potat P₂pe, cell. mei: portat
 L₁F₂ac 17 ora] ori J₃: auri Burmannus 19 cristatus B₁ | 20 pinguntur T₂ |
 crura Apc, cell. mei: rostra P₁₁pe 21 zephyrum R: uerb. om. P, rubro add. sup. lin.
 post pinne uel plume pinnae FlorCPac A: pennae cell. mei: prima BK₆ac: plume
 Ppc 21-22 caeruleus... | ore color P₂W₁: circulus... | floricolor Barthius: cae-
 rulus... / orbe color Birt, qui et Iridis... | flore color con. (apud Koch) || 22 super]
 simul PR: magis g: satis L₄ || 23 nec... nec FlorB₁ concepto] corrupto T₂: con-
 cipitur Barthius: conceptus Heinsius 24 proles- A: sibi] sui RK₄: unis P || 27 iam-
 que Z. Heinsius | uices Heinsius | longaeua B₃F₁₈R₄₂R₅₁ | retorsit W₁,
 RC₁ac | 28 tot ruerint FlorpcJ₃eser, mr. A: tot fuerint PRW₂pc, Jaenegriniana
 torruerint Cg?acJ₃L₁O₃W₁: corruerint P₁₁: horruerint F₂B₁ | totidem g (fort-
 pe), Heinsius: totiens Ppc, cell. mei: quotiens Pac

quas tulit autumnus, dederit cultoribus umbras,
 tum multis grauior tandem subiungitur annis,
 lustrorum numero uictus: ceu lassa procellis
 ardua Caucaseo nutat de culmine pinus
 seram ponderibus pronis tractura ruina;
 pars cadit adsiduo flatu, pars imbre peresa
 rumpitur, abripuit partem uitiosa uetustas.

iam breue decrescit lumen languetque senili
 segnis stella gelu, qualis cum forte tenetur
 nubibus et dubio uanescit Cynthia cornu;
 iam solitae medios alae transcurrere nimbos
 uix ima tolluntur humo. tum conscius aeu
 defuncti reducisque parans exordia formae
 arentes tepidis de collibus eligit herbas
 et cumulum texens pretiosa fronde Sabaeum
 componit, bustumque sibi partumque futurum.

hic sedet et blando Solem clangore salutat
 debilior miscetque preces ac supplicae cantu
 praestatura nouas uires incendia poscit.
 quem procul adductis uidit cum Phoebus habenis,
 stat subito dietisque pium solatur alumnum:
 'o senium positura rogo falsisque sepulchris
 natales habitare uices, qui saepe renasci
 exitio proprioque soles pubescere leto,
 accipe principium rursus corpusque caducum
 desere, mutata melior procede figura.'

haec fatus propere flauis e crinibus unum
 concussa ceruice iacit missoque uolentem

29 corruptela laborare censet Goodyear | tulit] dedit L₁F₂ || 30 tam B₃ | subiun-
 gatur] submergitur F₁₈K₆R₅₁: subduocitur R₄₃R₄₈R₅₀T₂: suffrangitur Birt | hor-
 ris K₆ac 31 uictus numero K₄: lapsa J₃IP₁₁ 32 caucaseo FlorgF₂W₁W₂ul 3:
 caucasio cell. mei | uertice gPR | 33 saeuam Heinsius || 34 adsiduo fluctu F₂W₁,
 Heinsius || 35 abripuit] abrumpit K₄: abrupit Wakefield || 36 iam breue] iamque
 ubi FlorB₃F₁₈R₄₃R₄₈R₅₁, Exc. Gyr.: iam sibi Heinsius || 37 stella gJ₃O₃Paer
 IR: stilla FlorL₁F₂PW₁: stila C || 39 transcendere R₄₃ || 41 reducisque parans
 (F₂)Pac, cell. mei: reducis sperans Ppc | uitae J₃ || 42 arentes cell. mei, K₆pc:
 ardentis F₂K₆ac || 43 cumulum gJ₃O₃F₂PR: tumulum FlorCL₁W₁J | pretiosum
 fronde Sabaea Jeep || 44 pastum- Heinsius || 45 blando solem F₁₄: solem blando
 PR: magno solem cell. mei: solem magno F₂W₁ | clamore J₃B₁ || 46 ac PRL₃:
 et cell. mei || 51 natales (natalis d) habitare uices codd.: natalis subiture uicem
 Heinsius | 52 patrio- Heinsius || 53 caducum Heinsius: coactum codd.: coactus
 Burmannus: peractum Alommsen || 54 desine P₂ | mutata... figuram R || 55 e]
 de B₁K₄: cum C || 56 iacet FlorP₁₁ac: tacet R

MAGNES

Quisquis sollicita mundum ratione secutus
 semina rimatur rerum, quo luna laborat
 defectu, quae causa iubet pallescere solem,
 unde rubescentes ferali crine cometae,
 unde fluant uenti, trepidae quis uiscera terrae
 concutiat motus, quis fulgura ducat hiatus,
 unde tonent nubes, quo lumine floreat arcus,
 hoc mihi quaerenti, si quid deprendere ueri
 mens ualet, expediat.

lapis est cognomine magnes
 decolor obscurus uilis, non ille repexam
 caesariem regum, non candida uirginis ornat
 colla nec insigni splendet per cingula morsu,
 sed noua si nigri uideas miracula saxi,
 tum pulchros superat cultus et quidquid Eois
 Indus litoribus rubra scrutatur in alga,
 nam ferro meruit uitam ferrique rigore
 uescitur: hoc dulces epulas, hoc pabula nouit;
 hinc proprias renouat uires, hinc fusa per artus
 aspera secretum seruant alimenta uigorem;
 hoc absente perit: tristi morientia torpent
 membra fame uenasque sitis consumit apertas.
 Maiores, sanguinea qui cuspede uerberat urbes,

29 Flor. CgJ₃L₁O₃, F₂PW₁, A (qui incipit a u. 24), R
 magnes Flor: magnes incipit R, incipit magnes CPB₁C₁ξ; de magnete K₆ (in
 catalogo) L₃S₃; de statua Martis ferrea et Veneris magnetica Aldina || 1 obscurus
 contra metrum Flor(L₁ 5 ruant Heinsius 6 commouent L₁F₂W₁, Iuntina |
 quis ... hiatus PR: quae ... origo cell. mei | fulgura | fulmina Iuuenel Vaticanus |
 flumina C₁ 7 tonent L₁pc, cell. mei: ant L₁acP 8 haec FlorV₂ | deprehendere
 L₁: deprehendere Flor: comprehendere g | uerum PR, Iuntina | 9 expedi-
 ant K₆, expediam F₁₀: experiar Heinsius | cognoscere K₆ | 10 decolor Heinsius |
 ipse Z 11 non pectora PRK₆acL₃P₁₂ || 12 om, PRI₃P₁₂ || 14 tum pulchros su-
 perat R, cell. mei: (tunc pulchros) superet Rascr: tunc superat pulchros Exc. Laeti:
 purpureos superet Heinsius: 15 indij* FlorW₁W₂: indij (L₁ | rubram ... in
 algam PR: rubra ... haerena ξ: scrutantur* Flor(L₁W₁ || 16 nam PRW₂ul: ex
 cell. mei: et W₂ | rigorem C: uigore PRK₆: uigori K₆ul || 17 hoo¹) haec K₆L₃:
 hic A₂: has Iuntina | epulas dulces B₁ | hoc²) haec PRK₆, Iuntina: his A₃ |
 18 infusa PR || 19 usaporem A₂ || 20-21 om, PRI₃ || 21 siti Flor || 22 agq. a pro-
 cedentibus, titulo de ornatu ueneris et martis indito, separat ξ

et Venus, humanas quae laxat in otia curas,
 aurati delubra tenent communia templi.
 effigies non una deis, sed ferrea Martis
 forma nitet, Venerem magnetica gemma figurat.
 illis conubium celebrat de more sacerdos;
 ducit flamma choros; festa frondentia myrto
 limina cinguntur, roseisque cubilia surgunt
 floribus, et thalamum dotalis purpura uelat.
 hic mirum consurgit opus; Cytherea maritum
 sponte rapit caelique toros imitata priores
 pectora lasciuo flatu Mauortia nequit
 et tantum suspendit onus galeaeque lacertos
 implicat et uiuis totum complexibus ambit.
 ille lacessitus longo spiraminis actu
 arcanis trahitur gemma de coniuge nodis.
 pronuba fit Natura deis ferrumque maritat
 aura tenax: subitis sociantur numina furtis.
 quis calor infudit geminis alterna metallis
 foedera? quae duras iungit concordia mentes?
 flagrat anhela silex et amicam saucia sentit
 materiem placitosque chalybs cognoscit amores.
 sic Venus horrificum belli conspescere regem
 et uultu mollire solet, cum sanguine praiceps
 aestuat et strictis mucronibus asperat iras.
 sola feris occurrit equis soluitque tumorem
 pectoris et blando praecordia temperat igni.
 pax animo tranquilla datur, pugnasque calentes
 deserit et rutilas declinat in oscula cristas.
 quae tibi, saeue puer, non est permissa potestas?

23 curas] uires gL₄: gentes K₆: mentes Heinsius || 26 nitet] uiret J₃L₄: uiget g |
 Magnesia Heinsius | forma L₄ || 27 conubium] conuiuium Pac: coniugium Ppe |
 28 limina Ppe, cell. mei: lumina F₂Pac || 30 t(h)alamos PpeR, Iuntina || 32 imi-
 tata (J₃) (P), cell. mei: mentita Pal || 34 hic incipit A | galeae-W₁pc, cell. mei:
 galea F₂W₁ac || 35 compagibus L₃ | 36 actu] ictu Buslid., Heinsius: aestu Hein-
 sius || 37 alternis B₁ || 38 fit natura] sit natura P: frenatura Flor || 40 infudit gAR:
 infundit cell. mei: insudet P: insudat Heinsius || 41 duras ... mentes] duros ...
 montes Barthius: duras ... cautes Goodyear | iunxit L₄: uinxit g: nutrit W₂ ||
 42 sentit A?, cell. mei: sensit A? (teste Jeep) K₄ || 43 materiam PR, Iuntina |
 placitos ... cognoscit amores Exc. Laeti: placidos ... cognoscit amores om-
 nes mei: placidum ... cognoscit amorem W₂: placido ... ignescit (ignoscit
 iam 'Vaticanus' Heinsii) amore Heinsius || 45 uultum R: multum P || 46 stric-
 tis R: tristis PA?: tristes cell. mei || 47 mollitque R || 48 igne Exc. Gyr.: A in-
 cert. || 51 saeua FlorA

tu magnum superas fulmen caeloque relicto
 fluctibus in mediis cogis mugire Tonantem,
 iam gelidas rupes uiuoque carentia sensu
 membra feris iam saxa tuis obnoxia telis,
 et lapides suus ardor agit, ferrumque tenetur
 inlecebris: rigido regnant in marmore flammae.

30

LAUS SERENAE

Dic, mea Calliope, tanto cur tempore differs
 Pierio meritam sero redimire Serenam?
 uile putas donum, solitam consurgere gemmis
 et rubro radiare mari si floribus ornes
 reginae regina comam? sed floribus illis,
 quos neque frigoribus Boreas nec Sirius urit
 aestibus, aeterno sed ueris honore rubentes
 fons Aganippaea Permessius educat unda:
 unde piae pascuntur apes et prata legentes
 transmittunt saeculis Heliconia mella futuris.
 dignius an uates alios exercuit unum
 femineae uirtutis opus? consorte redempto
 casta maritali successit Thessala fato
 inque suos migrare uirum non abnuit annos.
 hoc Graei memorant. Latius mouet ora Camenis
 praescia fatorum Tanaquil, rediensque per undas
 Cloelia Thybrinas, et eodem flumine duocens

29 52 superas P. cell. mei: superes Pacer | fulmen Flor AR: numen cell. mei |
 54 sexu Iuntina || magnes explicat R
 30 Flor. CgJ, L, O, F, PW, R
 laus serenae Flor: incipit laus serene CRS, § 1 sic P (n. ma) | mihi P, Iun-
 tina | tanto cur tempore Flor R: cur tanto tempore gJ, O, C, L, 4: cur tanto in
 tempore K, 4: cur tantum in tempore CL, F, PW, W, 2: cur tantum in tempore K, L, 2,
 Sched. Gud.: cur tanta in tempora Heinsius | 2 sertis C, 1 || 4 aut R | 8 si C, P, 1
 6 nec . . . nec O, C, 1 || 7 eterni S, 2 || 8 permessius R, Exc. Gyr.: permessidos P, 1
 permesidos cell. mei: parnasidos Flor | umbra Heinsius || 11 an] ani R: aut marg.
 Marcil.: haud Camens, Exc. Gyr. | ullum Birt || 12 consorte K, 4: quod sponte
 omnes mei || 14 uiros Buslid.: uiro Buslid. ('ex emendatione'), Heinsius | abnuit
 Flor R: abnegat* cell. mei: abneget C || 15 hec K, 4 | graii gL, F, W, 1 || 17 cloelia
 Flor R: nuyantur cell. mei

quin et supplicii nomen nexusque subisti
 ut nos subriperes leto mortemque fugares
 morte tua, mox aetherias euectus in auras
 purgata repetens laetum tellure parentem:
 Augustum foueas, festis ut saepe diebus
 annua sinceri celebret ieiunia sacri.

33

DE CRYSTALLO CUI AQUA INERAT

Possedit glacies naturae signa prioris
 et fit parte lapis, frigora parte negat.
 sollers lusit hiemps, imperfectoque rigore
 nobilior uiuis gemma tumescit aquis.

32 16 supplicii nomen] supplicium numen F₂: supplicium mortis F₁₇: mancipii
 nomen Cuiacii uetus | noxasque Heinsius || 17 subriperes AR, Vindob. 751: surri-
 peres F₃K₆: eriperes Ppc, cett. mei: ariperes Pac | 19 purgatam F₂: -o K₄ | repe-
 tis C, Cantiliacensis 102. Cuiacii uetus: g incert. | laetum J₃O₃RF₁₇K₆LP₄W₂,
 Vindob. 751: laeta cett. mei: g mihi quidem incert. (celsum pc, teste Pawlikowski) |
 tellure gpc?, Cuiacii uetus: te luce cett. mei, Vindob. 751 || 20 augustos ex Palatino
 Barthius: 21 celebrent F₁₀: 20-21 om. et hos uersus substituit Cantiliacensis 102:
 da precor aeternas detersis sordibus arces / conscendam uitaque fruar foelicis
 olympi

33 Flor, CgJ₃L₁O₃, F₂PW₁, R

de crystallo cui aqua inerat Flor: de crystallo Exc. Gyr.: de crystallo Pmg, mr,
 W₁mg, B₁S₃: incipit de crystallo C: de crystallo lapide in quo ingelata latebat
 aqua R: de aqua interclusa gemmo Z: incipit liber tercius decimus W₁: incipiunt
 epigrammata claudiani F₂(mr: /, SS) . carm. 33-39 plerique codices in unum con-
 iunxerunt, ceteri uarie distinxerunt, septenum qui nunc in usu est ordinem editorum
 primus exhibuit Clauerius, qui dixit: 'scias uero in uet. et optimo . . . septem esse de
 Crystallo Epigr. haecenus indiuisa' || 1 assedit CF₂ || 2 et fit FlorJ₃L₁O₃RB₁K₆
 L₁L₄: et sit CP, Exc. Gyr.: quo fit F₂W₁: haesit (iam gpc) uel et stat uel ut sit
 Birt: et si Mommsen | negot (si praefertur ut sit) Birt, et sic iam g?pc || 4 uiuis
 cett. mei, Exc. Gyr.: mitis F₂(ut uid.) Pac: mistis Cuiacii uetus: nitidis Ppc

DE EODEM

Lymphae, quae tegitis cognato carcere lymphas,
 et quae nunc estis quaeque fuistis aquae,
 quod uos ingenium iunxit? qua frigoris arte
 torpuit et maduit prodigiosa silex?
 quis tepor inclusus securas uindicat undas?
 interior glacies quo liquefacta Noto?
 gemma quibus claustris arcano mobilis aestu
 uel concreta fuit uel resoluta gelu?

35

DE EODEM

Solibus indomitum glacies Alpina rigorem
 sumebat nimio iam pretiosa gelu
 nec potuit toto mentiri corpore gemmam,
 sed medio mansit proditor orbe latex.
 auctus honos: liquidi crescunt miracula saxi,
 et conseruatae plus meruistis aquae.

36

DE EODEM

Aspice porrectam splendenti fragmine uenam,
 qua trahitur limes lucidiore gelu.

34 Flor. CgJ₃L₁O₃. F₂PW₁. R

de eodem B₁S₃: de aqua interclusa gemmae Z: aliter Rmg | non eunt diuina
 superiore in antiquo' Exc. Gyr. 1 lymphae (lim-) Flor Cg pc O₃ P₂ P₁ R₆: nym-
 phae (nim-) J₃L₁P (n-add. mg) W₁F₃L₃J₄Z. Cuiacii uetus | carcere R: corpore
 cell. mei nimphas C₁K₆ 3 iunxit gar. cell. mei: uinxit Cg pc O₃. Scaliger 1
 5 secretas Heinsius 7 cauis Birt: mobilis RK₆: nobilis cell. mei B 8 fluit Hei-
 sius gelu est Heinsius

35 Flor. CgJ₃L₁O₃. F₂PW₁. R

aliter Rmg 3 gemmas R 4 ille K₄: 5 auctus Flor J₃W₁pc R: actus Cg L₁
 O₃F₂PW₁ac: honos Buslid: honor omnia mei

36 Flor. CgJ₃L₁O₃. F₂PW₁. R

aliter Rmg 1 porrectam R: correctam CW₂ac: correptam cell. mei: conser-
 tam uel conseptam Heinsius 1 fragmine] flamine S₃: fornice Barthius: tegmina
 Heinsius 2 qua] que F₂: quo A₂

hic nullum Boream nec brumam sentit opacus
 umor, sed uarias itque reditque uias.
 non illum constrinxit hiemps, non Sirius hausit,
 aetatis spatium non tenuauit edax.

37

DE EODEM

Clauditor immunis convexo tegmine riuus
 duratisque uagus fons operitur aquis.
 nonne uides propriis ut spumet gemma lacunis
 et refluos ducant pocula uina sinus
 uadaque pingatur radiis obstantibus Iris,
 secretas hiemes sollicitante die?
 mira silex mirusque latex! et flumina uincit
 et lapides merito, quod fluit et lapis est.

38

DE EODEM

Dum crystallia puer contingere lubrica gaudet
 et gelidum tenero pollice uersat onus,

36 3 brumam neo Birt | sensit S₃ || 5 constrinxit] construxit C: constringit
 RW₂ | hausit Postgate: axis Flor Cg L₁ F₂ PW₁: ardens J₃ O₃ RC₁: arsit Heinsius:
 acris Graecius: auxit Birt: ussit Hall || 6 nec tenuabit* Barthius

37 Flor. CgJ₃L₁O₃. F₂PW₁. R

aliter Rmg 1 inmanis W₁: 3 propriis Heinsius | cum R₂₃ || 4 ut F₂₄ | uina
 cell. mei, Exc. Gyr.: uina CO₃F₂. Camers: bina Iunfina || 7 et R: qui cell. mei:
 quid F₂ || 8 et lapides merito K₆: sed lapides merito R: et merito lapides F₃: et
 lapis est merito cell. mei: estque latex merito Delrius: nec lapis est merito Scali-
 ger | quod] que K₄: qui P₁₁ | estque silex Cuiacii uetus | [rigidus sane hic uersus,
 ut nunc legitur, et fortasse corruptus, admodum adridet Heinsiana hariolatio quod
 flumina uinxit, / fert lapidis merito, quod fluit, est laticis.

38 Flor. CgJ₃L₁O₃. F₂PW₁. R

aliter Rmg || 1 [lubrica] rubrica Flor: lurida R: lucida Heinsius || 2 et gelidum]
 Heliadum Rmr (tantum elidum mpr)

uidit prospicuo deprensas marmore lymphas,
 dura quibus solis parcere nouit hiemps,
 et siccum relegens labris sitientibus orbem
 inrita quaesitis oscula fixit aquis.

39

DE EODEM

Marmoreum ne sperne globum : spectacula transit
 regia nec rubro uilior iste mari.
 informis glacies, saxum rude, nulla figurae
 gratia, sed raras inter habetur opes.

40

EPISTVLA AD OLYBRIVM

Quid rear, adfatus quod non mihi derigis ullos
 nec redit alterno pollice ducta salus?
 scribendine labor? sed cui tam prona facultas,
 carmina seu fundis seu Cicerone tonas?
 oedere diuitis animi fortuna fatetur
 et tantas oris copia uincit opes.

38 a prospicuo O₃ : perpetuo gL₄ | deprensas Flor gJ₁O₃W₁B₁L₁₄ : deprensas R : deprensa C : deprenso L₁P₂PK₆ | lymphas (uel simm.) Flor gJ₁O₃W₁PK₆
 L₄ : nymphas Camers : merces Passer W₂ ul : mercis CP : mencia L₁ : mentis P₂W₁ac :
 inertis K₆ : mergi Buecheler | 6 fixit R : fixit cell. mei | explicit de cristallo R
 39 Flor. CgJ₃L₁O₃. P₂PW₁. R (inter carm. 35 et carm. 36 positum)
 aliter Rmg || 1 ne Flor gJ₃R : nec CL₁O₃P₂PW₁ | 4 carna Heinsius
 40 Flor. CgJ₃L₁O₃. P₂PW₁. A. R
 incipit epistula ad olybrium (C)R(L₃) (S₃) : epistula ad olybrium Flor : epistula
 ad olybrium Exc. Cyr. : epistula ad olybrium consolem A : ad olybrium Pmc, mg |
 1 adfastu in adfastum corr. Ama | derigis P : dirigis cell. mei | ultro Padd. ma in
 spat. rel. || 2 dicta Liuiusius || 3 scribendi- Cpc, cell. mei : scribenti- CaeK₆ |
 labor] labor est RK₆ : an labor est Heinsius | cui Heinsius : quae codd. |
 cicerona Flor : ceu cicerone P : ceu Ciceroue Ker || 5 credere P₂W₁ || 6 una Jmg
 opis L₄ac

sic tibi det magnum moriens conuiuia triumphum
 atque tuam uincant dolia fusa sitim;
 sic numquam hostili maculetur sanguine dextra:
 ne laceres uersus, dux Iacobe, meos.

51

IN SPHAERAM ARCHIMEDIS

Iuppiter in paruo cum cerneret aethera uitro,
 risit et ad superos talia dicta dedit:
 'hucine mortalis progressa potentia curae?
 iam meus in fragili luditur orbe labor?
 iura poli rerumque fidem legesque deorum
 ecce Syracosius transtulit arte senex.
 inclusus uariis famulatur spiritus astris
 et uiuum certis motibus urget opus.
 percurrit proprium mentitus Signifer annum,
 et simulata nouo Cynthia mense redit.
 iamque suum uoluens audax industria mundum
 gaudet et humana sidera mente regit.
 quid falso insontem tonitru Salmonea miror?
 aemula naturae parua reperta manus.'

50 et moriens magnum . . . triumphos R | 12 et tua perpetuo dolia uina (uini K₆)
 fluant J₁ (Aene post genuinam uersionem uersio posita est) RK₆ || 13-14 om. RK₆ |
 11 hostilis K₄ | madent tua e₂ | 14 ne FlorCgPpcΔF₁₇ : nec J₃L₁O₃F₂PacW₁

51 Flor, CgJ₃L₁O₃F₂PW₁, J, R

in sphaeram archimedis I : in speram archimedis Flor : de sphaera archimedis
 Pmr : incipit de spera R : incipit infera archimedis CB₁ | 1 aethera W₁, cett. mei :
 equora W₁ ul C₁ : omnia gL₄ | 2 uerba gL₃p₂ | refert W₂ | 4 interrogationis signo
 notauit Bucheler | 5 fides R | leges-Flor gΔR : legem-cett. mei | deorum J₃W₁
 ul ARK₆ : uirorum W₁, cett. mei : dierum Heinsius | 6 Syracosius Heinsius : syra-
 cusiis (uir-) codd. | 8 urget FlorΔ | 9 properum Heinsius | mentitus Δpc, cett.
 mei : mentitur CL₁F₂, Iantina : metitus Z? : metitur Camers, Exc. Gyr. | 12 regit
 FlorPpcΔ : redit CJ₃L₁O₃F₂PacW₁ : rotat gpc : notat Rmr : uidet R₄₁ : retrac-
 tat R | 13 qui CL₁F₂P | insontem (Δ), cett. mei : en sontem Heinsius : instantem
 Birt | salmonea miror g[?]F₂W₁Δ : salamonea miror C : salomonea miror J₃L₁O₃P :
 salmonea R : salomona uirorum B₁ : salmona mouemur 'in antiquo' Exc. Gyr. : na-
 tura mouemur Flor || 14 repente Δ

COLLECTION DES UNIVERSITÉS DE FRANCE
publiée sous le patronage de l'ASSOCIATION GUILLAUME BUDÉ

CLAUDIEN

ŒUVRES

TOME IV

PETITS POÈMES

TEXTE ÉTABLI ET TRADUIT

PAR

JEAN-LOUIS CHARLET

Professeur émérite à l'Université d'Aix-Marseille

PARIS
LES BELLES LETTRES
2018

27 [PHOENIX]

Oceani summo circumfluis aequore lucus
 trans Indos Eurumque uiret, qui primus anhelis
 sollicitatur equis uicinaque uerbera sentit
 umida roranti resonant cum limina curru,
 unde rubet uentura dies longeque coruscis
 Nox adflata rotis refugo pallescit amictu.
 Haec fortunatus nimium Titanius ales
 regna colit solusque plaga defensus iniqua
 possidet intactas aegris animalibus oras
 saeua nec humani patitur contagia mundi.
 par uolucer superis, stellis qui uiuidus aequat
 durando membrisque terit redeuntibus aeuum.
 Non epulis saturare famem, non fontibus ullis
 adsuetus prohibere sitim, sed purior illum
 solis feruor alit uentosaque pabula libat
 Tethyos, innocui carpens alimenta uaporis.
 Arcanum radiant oculi iubar, igneus ora
 cingit honos. Rutilo cognatum uerice sidus
 attollit cristatus apex tenebrasque serena

5

10

15

27 H C J L, F, PL, 31-110, F₆ V^r RK V₂ Cam

Tu phoenix *R* poenix *Fl* fenix *C* de phenice *P* K₁₀₁ V₂ de Foenice *Cam*
Alt Claud. de phoenice carmen *Isr* de foenice aue V^r || 1-30 *def.* L₂ ||
 1 lucus lucus C^o locus V^r nilus K₁₀₁ L || 2 Trans leos *Pa.c* || indos: -us
 V^r || eorum: eorum V^r curru: Cam || uiret: uidet *Ka.c* || 3 equis:
 u J || sentit: -it *A* || 4 (H)Umida: Viuida *P?a.c* || limina: lu- *CL* ||
 curru J P RK V₂ Cam *Isr* cursu *cett. mei* || 5 dies *om.* *Pa.c* || -que *om.*
Ka.c || coruscis (V^r *Pa.c*): torrens *Pa.c* || 6 rotis: locis *Ra.c* || pallescit:
 poll- *Ra.c* *A* || 7 H(a)ec: Hic *F₆* *Nec* *Fl* || titianius: tinomus *Ka.c* ||
 8 solus: *Pa.c* *RKa.c* *Vgo* *hnt* *Isr* solis: *Ppa.c* *Kpa.c* *cett. mei* solis *F₆* ||
 -que plaga *om.* *F₆* *spat. rel.* || iniqua: -e *F₆* || 9 (h)oras: herbas *J* ||
 10 humani: communis *Ps.l* || 11 uolucer: -eres *P* *RK* -eris *Ps.l* || qui
 stellas *K* || stellas (*Kpa.c*): stilla *R* || 12 Durando: Pu- *Fl* || terit: -et *Fla.c*
 || euum *Ap.c* || 13 fontibus: fan- *Pa.c* || 15 Solis: Talis *F₆* || uentosaque:
 uentos ac *F₆* || libat *PF₆* *RK* V₂ *Cam*: potat *cett. mei* portat *L* *F₂a.c* ||
 16 in(n)ocui: -it *Pa.c* *Ra.c* || alimenta: -e *V₄* || 17 ora: ori *J* || 18 Cingit
 honos: Cinthonus *V^{a.c}* || cognatum: conatum *Ja.c* || 19 cristatus: cras-
 C cristallus *F₆* || serena: -as *C* || crura (*Ppa.c*): cruna *V^{a.c}*

luce secat ; Tyrio pinguntur crura ueneno. 20
 Anteuolat Zephyros pinnae, quas caerulus ambit
 flore color sparsoque super ditescit in auro.
 Hic neque concepto fetu nec semine surgit,
 sed pater est prolesque sibi nulloque creante 24
 emeritos artus secunda morte reformat
 et petit alternam totidem per funera uitam.

Namque ubi mille uias longinqua retorserit aestas,
 tot ruerint hiemes, totiens uer cursibus actum,
 quas tulit autumnus, dederit cultoribus umbras,
 tum multis grauior tandem subiungitur annis, 30
 lustrorum numero uictus, ceu lassa procellis
 ardua Caucasio nutat de culmine pinus
 seram ponderibus pronis tractura ruinam ;
 pars cadit adsiduo flatu, pars imbre peresa
 rumpitur, abripuit partem uitiosa uetustas. 35

Iam breue decrescit lumen languetque senili
 segnis stella gelu, qualis cum forte tenetur
 nubibus et dubio uanescit Cynthia cornu.
 Iam solitae medios alae transcurrere nimbos
 uix ima tolluntur humo. Tum conscius aeui 40

20 Luce secat : Luce locat secat *L* || 21 Anteuolat : -ant *P V* || zephyros : -us *K* -um *R Cam om P* suppl. rubro s. l. *Pm. a.* || pinnae : *Fl C* *Pa c. F₂ V* -per- *JL* *F₂ Kp. c. V₂ Cam* *Ise* pinnae *RKa c* plume *Pp. c.* || 22 Flore : ore *F₂* || -que : om. *V* || super : simul *PF₂ RK Vgo Cam* || 23 neque : nec *Fl* || concepto : -u *V* || (fo)etu : -um *R? a. c.* secum *PF₂* || 24 proles : prolis- *V* || sibi : *Cam. mg. Ise mg.* : sui *RK V₂ Cam Ise* suis *PF₂* || creante : -i *C* || 25 secunda : -am *Ra c.* || 26 alternam : -e *V₂* || 27 (a)estas : (a)etas *F₂ V* *R om. Pa. c.* || 28 Tot ruerint *Fl J. l. m. r.* *V* *Cam* : Tot su- *PF₂ RK V₂ Vgo Ise* Torru- *CJL* *Horru-* *F₂* || totiens : -ies *Cam Ise* quo- *Pa c.* || actum : -u *R* || 29 tulit : dedit *L* *F₂F₂ Ka c.* *V₂ Vgo* || 30 Tum multis : Tunc m. *V₂ Ise* Transmultis *F₂* || subiungitur : submergitur *K* || annis : (Fl) *c.* : horis *Ka c.* || 31 lassa : lapsa *J V* || 32 caucasio : -eo *Fl F₂ Vgo Cam Ise* || culmine : uertice *PL₂ R V₂* || 34 flatu : fluctu *F₂* || imbre : -es *F₂* || peresa : perosa *F₂* porta *Pa c.* || 35 Rumpitur : Rup- *P* || 36 iam breue : Iamque ubi *Fl exc. Gyr.* || languet- : langet- *Ka c.* || 37 Segnis : Sig- *V* || stella : *J Pxl. V* *RK* : stilla *Fl L* *F₂PL₂F₂ V₂ Cam* stila *C* || 38 Nubibus : Nubius *Ja c.* || 39 al(a)e : alle *K ales L, a. c.* || nimbos *Vp. c.* || 40 ima : una *C* || tum *Fl* *PL₂F₂ RK V₂* tunc cett. *met*

defuncti reducisque parans exordia formae
 arentes tepidis de collibus eligit herbas
 et cumulum texens pretiosa fronde Sabaeum
 conponit, bustumque sibi partumque futurum.
 Hic sedet et Solem blando clangore salutat 43
 debilior miscetque preces ac supplice cantu
 praestatura novas vires incendia poscit.
 Quem procul adductis uidit cum Phoebus habenis,
 stat subito dictisque pium solatur alumnum :
 « O senium positura rogo falsisque sepulchris 50
 natales habitare uices, qui saepe renasci
 exitio proprioque soles pubescere leto,
 accipe principium rursus corpusque coactum
 desere. Mutata melior procede figura ».
 Haec fatus propere flauis e crinibus unum 55
 concussa ceruice iacit missoque uolentem
 uitali fulgore ferit. Nam sponte crematur
 ut redeat gaudetque mori festinus in ortum.
 Feruet odoratus telis caelestibus agger
 consumitque senem. Nitidos stupefacta iuuenos 60
 Luna premit pigrosque polus non concitat axes.

41 reducisque parans : Pa.c. r. parant F₂ reducis sperans Pp.c. ||
 formae : uite J || 42 Arentes : Ard- F₂ Ka.c. || tepidis : tepidus Ka.c.
 || eligit : elegit V^o || herbas V^o Pa.c. || 43 cumulum J F₂ PL₂ F₆ RK V₄ Cam
 Ise tu- Fl CL. Pp.c. tumultum V^o Pa.c. || 45 Hic : Hec L₁ || solem
 blando PL₂ F₆ RK V₄ Vgo Cam a.c. Ise : s. magno F₂ Cam p.c. magno
 a cell. mei || clangore : clamore J || salutat : saluat V^o Pa.c. || 46 ac PL₂ F₆
 R V₄ a Cam et cell. mei || cantu : cantu P || 47 om. Ka.c. || Prae)esta-
 tura : -as Pa.c. Prestratura C || poscit : miscet F₆ || 48 adductis : -as C
 || uidit : -et Cam Ise || 50 positura : -rae V^o Pa.c. -ra F₆ || rogo : uicis Pa.c.
 || 51 Nitidales : -is V^o ← V₂ || habiture (Ka.c. ?) : -rae V^o Pa.c. ||
 52 propere : prio- F₂ || (o)leto (Ise mg.) : lecto F₂ Ise || 54 mutata...
 figura : -am . -am R || 55 fatus : factus Cam flatus F₂ || e : cum C F₂ ||
 unum : enim F₆ Pa.c. || 56 iacit : -et Fl Ka.c. tacet R || misso- : missus-
 V^o Pa.c. Cam missus- V^o Pa.c. || uolentem : -antem V₄ || 57 Vitali : -le Fl a.c.
 || ferit : -et V₄ -unt F₆ || 58 redeat : redd- Pa.c. || gaudet- : gande- C
 gaudet Cam || 59 Feruet : Ferus V₄ || telis RK Cam Ise mg. : telis V^o
 stellis telis (!) V₄ stellis cell. mei || agger : ager Pa.c. auger Pp.c. om.
 F₆ || 60 Consum(m)itque : del. que V^o m.a. || senem : finem V^o necem J
 || post senem del. stu Fl || 61 polus (Fl a.c.) : potius P || axes : axes P

Quoque die Titana Canis flagrantior armat
 et rapit umores madidos uenasque calore
 conpescit radiisque potentibus aestuat axis.
 Nilo bruma uenit, contraria tempora mundo.
 Defectis solitum referens cultoribus aequor
 effluit Aegaeo stagnantior, acrior alto
 Ionio seseque patentibus explicat aruis.
 Fluctuat omnis ager, remis sonuere nouales
 saepius : aestiuo iaceat cum forte sopore,
 cernit cum stabulis armenta natantia pastor.

29 [MAGNES]

Quisquis sollicita mundum ratione secutus
 semina rimatur rerum, quo luna laborat
 defectu, quae causa iubet pallescere solem,
 unde rubescentes ferali crine cometae,
 unde fluant uenti, trepidae quis uiscera terrae

33 Quoque Quos R_{10} Culom- F_2 RK Vgo Cam Ise || canis : -it P $Pa.c$ F_6
 cauit V_4 calor L_1 || flagrantior : fra- P fragl- V_4 || 34 madidos : madi-
 dosque $Fl.c$ || uenasque calore M F_2 RKa.c. R_{10} Vgo Cam Ise : uanos-
 calores CJL PL_2 F_6 $Kp.c$ V_4 uanos- calores L_2 $Pa.c$ || 35 (a)estuat :
 as- R_{10} ex C || axis : astis $Ca.c$ aruis L_2 || 36 Nilo bruma : Nil obumbra
 R_4 || uenit : uehit ex Gv || tempora : -at $Pa.c$ || 37 Defectus Fl F_2 R
 R_{10} Vgo Cam Ise : -tu P -tum CJL L_2 F_6 K V_4 || solitum referens F_2
 KA R_{10} Vgo Cam Ise : solitumque ferens $cell. mei$ || 38 acrior : altior
 $Ka.c$ || 39 om- C || seseque patentibus $Rp.c$ R_{10} Vgo Iuet Ise : s. pe- F_2
 $Ru.$ K_2 po- V_4 s. pectoribus petentibus J / ' / sese patentibus Cam sese
 pend- Fl L_1 PL_2 F_6 || explicat : estuat J || aruis ($Flp.c.$) : aruus R_{10} ||
 40 sonuere : monere R_{10} || 41 (a)estiuo iaceat : aestiuus iactat R_{10} || forte
 sopore : fronde saporis R_{10} || 42 armenta : estiuia J || nilus explicat R

29 Fl CJL F_2 PL_2 F_6 V (a u. 34) RK V_4

Tit magnes Fl C P R de magnete L_1 K_{10} V_4 *Cam Ise* de statua Martis
 ferrea et Veneris magnifica *Ald* || 1 sollicita : -at CL_1 || mundum : -i Fl
 || sec/quitus : securus Fl CL_1 || 2 laborat : -et F_6

concutiat motus, quis fulgura ducat hiatus,
 unde tonent nubes, quo lumine floreat arcus,
 hoc mihi quaerenti, si quid deprendere ueri
 mens ualet. expediat. Lapis est cognomine magnes,
 decolor obscurus uilis. Non ille repexam 10
 caesariem regum, non candida uirginis ornat
 colla nec insigni splendet per cingula morsu,
 sed noua si nigri uideas miracula saxi,
 tunc pulchros superat cultus et quidquid Eois 15
 Indus litoribus rubra scrutatur in alga.
 Nam ferro meruit uitam ferrique rigore
 uescitur, hoc dulces epulas, hoc pabula nouit;
 hinc proprias renouat uires, hinc fusa per artus
 aspera secretum seruant alimenta uigorem.
 Hoc absente perit: tristi monentia torpent 20
 membra fame uenasque sitis consumit apertas.
 Mauora, sanguinea qui cuspide uerberat urbes,
 et Venus, humanas quae laxat in otia curas,
 aurati delubra tenent communia templi.
 I stiges non una deis, sed ferrea Martis 25
 forma nitet, Venerem magnetica gemma figurat.
 Illis conubium celebrat de more sacerdos.

6 Concutiat. Commouent L, F, Iunt Ise || motus: uentus Ra.c || quis...
 hiatus PL, F, RK I, quate... origo cell met || 7 tonent: -ant L, a.c.
 PF, || 8 Hoc: Huiusc II F, I, || deprendere: depr(a)chendere L, Cam
 deprenderere FI || ueri: -um PL, F, RK V, Vgo Iunt Ise || 9 expediat:
 -am F, -ant K || est omi Ka.c || 10 repexam: rexp- J resp- C repexam
 Pa.c || 11 non: nec C. Cam Ise || candida FI CL, F, F, Kp.c V, Cam
 del Ise pectora PL, RKa.c || ornat: ora CL, || 12 am PL, R ||
 cingula: -Ja.c Ise || 13 si: sic V, || 14 Tunc: Tum L, || superat pulchros
 est. Laeti Cam Ise || superat (R): -et Rxl || quicquid coadl || 15 Indus:
 -i FI -is CL, || rubra: in alga (Vgo.c. aga a.c): -am... in -am PL, F,
 RK || scrutatur: -antur FI CL, Cam || 16 Nam PL, F, RK V, ex cell
 met || ferri: ferro- La.c || rigore (KuL del F, post uigore): -am C V,
 uigore Pp.c L, F, RK || 17 hoc¹: h(a)ec L, F, K Vgo has Iunt Ise || hoc²:
 h(a)ec PL, F, RK Vgo Iunt Ise || 18 hinc fusa: infusa PL, F, RK V, ||
 per artus: paratus Pa.c || 20-21 am PL, R || 21 sitis: -i FI || 22 urbes:
 -is Pa.c || 23 qu(a)to: qui L, K || in om. Ja.c || curas: gentes K || 25 deis
 bit Fla.c || 26 nitet: uirot J || magnetica: -ida F, -tia F, ||
 27 con(n)ubium: -uiuium Pa.c L, -iugum Pp.c V,

Ducit flamma choros, festa frondentia myrto
 limina cinguntur roseisque cubilia surgunt
 floribus, et thalamum dotalis purpura uelat. 30
 Hic mirum consurgit opus. Cytherea maritum
 sponte rapit caelique toros imitata priores
 pectora lasciuo flatu Mauortia nectit
 et tantum suspendit onus galeaeque lacertos
 implicat et uiuis totum complexibus ambit. 35
 Ille lacessitus longo spiraminis actu
 arcanis trahitur gemma de coniuge nodis.
 Pronuba fit Natura deis ferrumque maritat
 aura tenax : subitis sociantur numina furtis.
 Quis calor infudit geminis alterna metallis 40
 foedera ? Quae duras iungit concordia mentes ?
 Flagrat anhela silex et amicam saucia sentit
 materiem placidosque chalybs cognoscit amores.
 Sic Venus horrificum belli conpescere regem
 et uultu mollire solet, cum sanguine praeceps 45
 aestuat et strictis mucronibus asperat iras.
 Sola feris occurrit equis soluitque tumorem
 pectoris et blando praecordia temperat igni.
 Pax animo tranquilla datur, pugnasque calentes
 deserit et rutilas declinat in oscula cristas.
 Quae tibi, saeue puer, non est permissa potestas ? 50

28 choros : tho P cohorts K poros V, || 29 am Ka.c || Limina : Lu-
 F. Pa.c || 30 thalamum -os Pp.c L, RK V, Vgo Iunt Ise -as Pa.c ||
 32 imitata imitatata J imitata Pa.c. mirata Pp.c mentita Pu.l. || 34-35
 31 mutati in V || 34 tantum -dem F, || gale(a)e -ea- F, F, ||
 35 complexibus compugibus L, || 36 longo -os Fla.c. || 37 gemma :
 gemma C || 38 fit natura - ut n. P frenatura Fl || 39 sociantur : -atur
 V || 40 calor : color J PL, F, || infudit L, F, V RK : infudit cert. mol
 inaudet P || geminis : gemmis Cam a.c. || 41 iungit hic Ra.c || mentes :
 metallis V, a.c. || 42 amicam : -a V || sentit : sensu V ? || 43 Materiem :
 -am PL, F, RK V, Vgo Iant Ise Matonem J || placidos : placitos- exc.
 Laeti || 45 uultu : -um L, F, RK V, Vgo Cam Ise multam P || mollire :
 molire Ja.c. || 46 strictus F, RK Cam Ise : tristis P V ? tristes cert. mol
 || asperat : -a Pa.c || 47 equis Kp.c || soluit- (Cam mg. Ise mg.) : mollit-
 RK Cam Ise || tumorem : -mor Ra.c || 48 igni : -o exc. Gyr. ? V ||
 49 animo : -i F, || 51 s(a)eue : -a Fl V || non : nunc Pras.

Tu magnum superas fulmen caeloque relicto
 fluctibus in mediis cogis mugire Tonantem.
 Iam gelidas rupes uiuoque carentia sensu
 membra feris, iam saxa tuis obnoxia telis,
 et lapides suus ardor agit, ferrumque tenetur
 inlecebris : rigido regnant in marmore flammae.

30 [LAUS SERENAE]

Dic, mea Calliope, tanto cur tempore differs
 Pierio meritam sermo redimire Serenam ?
 Vile putas donum, solitam consurgere gemmis
 et Rubro radiare mari si floribus ornes
 reginae regina comam ? Sed floribus illis
 quos neque frigoribus Boreas nec Sirius urit
 aestibus, aeterno sed ueris honore rubentes
 fons Aganippaea Permessius educat unda ;
 unde piae pascuntur apes et prata legentes
 transmittunt saeculis Heliconia mella futuris
 Dignius an uates alios exereuit unum

52 Tu VI PL₁ || superas : P. -es Ps. i || fulmen Fl V^o RK Vgo Cam
 numen cett. mel || etaleto : telo- L₁ L₂ F_o || 53 Fluctibus : Fulibus P
 || cogis : il P A || 54 sensu : Ise mg. / . sexu Iant Ise || 55 obnoxia :
 obnoxia Ja c || magnus explicit R

30 Fl C II, F₂ PL₂ F_o RK V₂

Tit. laus seren(a)e Fl C L₁ R K₂ V₂ Laus Serenae Reginae uxoris Stil-
 conis Cam Ise || 1 Dic : ꝑc Pa c F_o K || mea (Vgo Cam) : mihi F₂ Iant
 Ise || tanto cur tempore Fl R Vgo Cam Ise : cur tanto tempore J cur
 tantum in tempore CL₁ F₂ P cur tantum in tempora L₁ K V₂ cur tantum
 interprete F_o || 2 sermo Pp. c || redimire : -ero P || 3 Vile : Vide Pa. c Vnde
 Pp. c || solitam : -um L₁ PL₂ V₂ || 4 Et : Aut R Cam Ise || 6 silyrus :
 sicius Pa. c || 7 sed : si L₁ F₂ F_o || 8 Permessius RK exc. Gyr. Vgo Cam
 Ise . -mes(s)idyos cett. mel parnasidos Fl || educat : estual J ||
 9 pascuntur : -antur L₁ F_o || apes : aues L₁ || 10 saeculis : om. Ka. c. sedes
 V₂ || mella : -e Cam a. c. || 11 Dignius : -nus R || an : ani R aut Vgo
 haud exc. Gyr. Cam Ise || alios : -us R

morte tua, mox aetherias euectus in auras
 purgata repetens lactum tellure parentem :
 Augustum foueas, festis ut saepe diebus
 annua sinceram celebret ieiunia sacri.

20

33-39 [DE CRYSTALLO]

Possedit glacies naturae signa prioris
 et fit parte lapis, frigora parte negat.
 Sollers lusit hiems imperfectoque rigore
 nobilior uiuis gemma tumescit aquis.

[34]

Lymphae, quae tegitis cognato carcere lymphas
 et quae nunc estis quaeque fuistis aquae,
 quod uos ingenium iunxit? Qua frigoris arte
 torpuit et maduit prodigiosa silex?

18 aetherias *Fl* 1° (aethereas *cell. mei* || 19 purgata : -am *F₂F₆-o V₂*
 || repetens -tis *C Cui Can* || (a)etum *J RK LV₂ V₁ Cam Ise* : -a *cell. mei* || tellure *Cui* te haec *cell. mei* || 20-21 da precor aeternas deteris
 uerbis arces / conscendam utaque fruar foelicis olympi *substituit Can*

33-39 *Fl C JL, F₂ PL, F₆ RK V₂*

*Tit. de crystallo C Purg. m. l. K₁₀₀ F₂ exc. Gyr. Cum Ise de crystallo cui
 aqua inerat Fl de crystallo lapide in quo ingelata latebat aqua R inci-
 piunt epigrammata claudiani F₂ m. a epigrammata ornatissima
 Claudiani F₂ m. s. sine titulo L₁ Scias uero in uetere et optimo (= Cui/
 septem esse de chr. epigrammata haecenus indiuisa *Cl₁ || 1-4 am. F₆ ||*
 1 Possedit Possedit *P K As- C F₂ Cam* || 2 Et fit *Fl JL, L₂ RK V₂* : Et
 sit *C P exc. Gyr.* quate fit *F₂ Vgo Cam Ise* || lapis : gelu *Cam* || 3 Sollers :
 Solus *Cam* || 4 uiuis (exc. *Gyr.*) : mitis *F₂ ? Pa. c. Vgo Cam mistis Cui*
 nitidis *Pa. c.* ||*

[34] *Tit. aliter Rmg. De eodem Cam Ise non sunt diuisa a superiore in
 antiquo exc. Gyr. || 5 [1] lymph(ia)e Fl C F₂ Pa. l. RK Vgo Ise : nph- JL₁
 Pa. c. L₂ V₂ Cui lymph(ia)e Pa. l. F₆ Cam || tegitis : tetigis *C V₂* || carcere
 RK : corpore *cell. mei* || lymph(ia)s : n- K || 7 [3] iunxit : uinuit *C**

Quis tepor inclusus securas uindicat undas ? (5)
 Interior glacies quo liquefacta Noto ? 10
 Gemma quibus claustris arcano mobilis aestu
 uel concreta fuit uel resoluta gelu ?

[35]

Solibus indomitum glacies Alpina rigorem
 sumebat nimio iam pretiosa gelu
 nec potuit toto mentiri corpore gemmam, 15
 sed medio mansit proditor orbe latex.
 Auctus honor, liquidi crescunt miracula saxi, (5)
 et conseruatae plus meruistis aquae.

[36]

Aspice porrectam splendenti fragmine uenam,
 qua trahitur limes lucidiore gelu. 20
 Hic nullum Borean nec brumam sentit opacus
 umor, sed uarias itque reditque uias.
 Non illum constrinxit hiems, non Sirius ardens, (5)
 aetatis spatium non tenuauit edax.

9 [5] inclusus : -is F_0 || securas : -as $Ja.c$ || uindicat RK : uen- *cert. mei*
 || 11 [7] mobilis RK : no- *cert. mei* || 12 [8] concreta : conereta $Pa.c$ ||
 fuit *om. F_0* ||

[35] *Tu aliter Ring* || 13-14 [1-2] *om. Cam* || 13 [1] Solibus : solibus K
 || 15 [3] gemmam : -as RK || 16 [4] latex *h \bar{a} s Fla.c.* || 17 [5] Auctus $Fl J$
 $L_1 R V_4$ *Is* : Auctus $CL_1 F_2 PF_6 K Vgo Cam$ || saxi *om. R* || 18 [6]
 conseruatae : conseruari $Pa.c$ conseruare $Pa.c.$ ||

[36] *Tu aliter Ring* || 19 [1] porrectam RK : cor- CL_1 correptam $Pa.c$
cert. mei correptam $Pa.c.$ || 20 [2] qua : que F_2 || 21 [3] nullum : -am
 $Pa.c.$ || Borean R : -am *cert. mei* || 22 [4] uarias : na- $Pa.c.$ || it- : ut-
 $Pa.c.$ || 23 [5] constrinxit : -struxit C -stringit RK || non : nec L_3 ||
 ardens $J R$: axis $Fl C L_1 F_2 PL F_6 V_4 Vgo Cam Is$

[37]

Clauditur immunis conuexo tegmine riuus 25
 duratisque uagus fons operitur aquis.
 Nonne uides proprius ut spumet gemma lacunis
 et refluos ducant pocula uiua sinus
 udaeque pingatur radiis obstantibus Iris, 29
 secretas hiemes sollicitante die? 30
 Mira silex mirusque latex, et flumina uincit
 et lapides merito, quod fluit et lapis est.

[38]

Dum crystalla puer contingere lubrica gaudet
 et gelidum tenero pollice uersat onus,
 uidit perspicuo deprensas marmore lymphas, 35
 dura quibus solis parcere nouit hiems,
 et siccum relegens labris sitientibus orbem 39
 inrita quaesitis oscula fixit aquis.

[37] *Tu* aliter *Rmg* || 25 [1] conuexo : contexto *Ju.c.* || riuus : -is *F₂u.c.* || 26 [2] fons *F₂u.c.* || operitur : a- *F₂F₂* || aquis : -as *J* || 27 [3] gemma *om. P* || lacunis : lactinis *P* || 28 [4] refluos ducant : -uus ducat *F₂* || uiua : ex *Gyr* || uua *C F₂F₂ I* || *Vgo Cam bina hui Ise* || sinus : suis *V₂u.c.* || 29 [5] *Vda- Vnda- L F₂ A* || 30 [6] secretas : -is *F₂* || hiemes : -e *F₂* || sollicitante : solhente *F₂u.c.* || die : diem *L₂ Pa.c.* || 31 [7] et *R* : quo *F₂* qui *cell. mei* || 32 [8] Et lapides merito *K (E in rax)* : Sed *l. m. R* Et lapis est merito *cell. mei* || et lapis est : estque silex *Cui* ||

[38] *Tu* aliter *Rmg* || 33 [1] Dum *in spat. rel. suppl. Rm.r.* || lubrica : ru- *F₂* lurida *R* || 34 [2] Et gelidum : post *spat. rel. elidum R corr.* Heludum *Rm.r.* || 35 [3] Vidit : *om. R suppl. aspice Rm.r.* || deprensas *F₂J* : depr(a)chensas *R Vgo Cam Ise* deprensas *C* deprensae *F₂* deprensio *L₂ F₂PL₂ K* deprensus *F₂* || lymphas *F₂J R₂u.c.m.r.* : lymphae *Ru.c.* nymphas *Vgo Cam hui Ise* merces *Pa.l* merces *C PL₂F₂ V₂* menas *L₂* mentis *F₂* inertis *K* || 36 [4] Dura : *om. Dur spat. rel. R suppl. Sou Rm.r.* || parcere : spatgero *F₂* || hiems : homines *Pa.c.* || 37 [5] Et sic *om. R spat. rel.* || siccum : succum *F₂ V₂* || relegens : reli- *Cam* || sitientibus : siccantibus *Pa.c. ante* sicientibus *del. se K* || 38 [6] Inrita quaesitis : post *spat. rel.* itaque sitis *R* || fixit *R* : figit *cell. mei* || explicat de cristal-
 lallo *R*

[39]

Marmoreum ne sperne globum : spectacula transit
 regia nec Rubro uilior iste mari. 40
 Informis glacies, saxum rude, nulla figurae
 gratia, sed raras inter habetur opes.

40 [EPISTVLA AD OLYBRIVM]

Quid reat, adfatus quod non mihi dirigit ullos
 nec redit alterno pollice ducta salus?
 Scribendine labor? Sed quae tam prona facultas,
 carmina seu fundis seu Cicerone tonas?
 Cedere diuitiis animi fortuna fatetur 5
 et tantas oris copia uincit opes.
 An rarus qui scripta ferat? Quin tempore nullo
 cessant Flaminiæ puluerulenta uiae.
 Cum fluat ingenium, cum sit qui dicta reportet,
 quae, nisi contemnor, causa relicta tibi? 10

[39] 10 aliter Romg (inter c. min 35 et 36 RK) || 39 [1] Marmoreum :
 Jarmoreum A || ne FI J R : nec CL₂ F₂ PL₂ F₂ V₂ Vgo Cam Ise || transit
 1001 R dicit Km a || 40 [2] Regia : Regna Pa c. || 41 [3] figurae om F₂

40 FI C JL₁ F₂ PL₁ F₂ V₂ RK V₂

Tu epistulola ad olymbrium C L₂ R K_{com} V₂ etc. Gyr Ise epistula ad
 dolibrium FI e. ad olybrium consulem V² Epistola ad Olibrium
 consulem ut sibi scribat Cam ad olybrium Pragm. r. || 1 a(d)fatus :
 afatus Pa c. adfastu V² a. c. adfastum V² p. c. || non om. FI || dirigit : de-
 P || ullos : -o V² om. P suppl. ultro m. a. in spat. rel. || 2 redit : -is Ca. c.
 || 3 Scribendine : -tine Ca. c. -diue J -di R -ti K || labor : l. est RK || tam :
 nam F₂ || 4 seu² ceu P || cicerone : -na FI || tonas : -mas Pa. c. || 5
 Cedere : Cre- F₂ || diuitus : -tus C || 6 copia : -as F₂ a. c. || 7 scripta (Cam
 mg. Ise mg.) : scepra Cam Ise || ferat : fegat Ka. c. || 8 Cessant : Cessant
 d K || flaminiæ FI : flamm(m)ine(a)e cell. mei || 9 Cum fluat : Confluat
 F₂ V₂ || ingenium : Imperium F₂ a. c. || sit : sin V² a. c. || qui dicta reportet :
 quid causa retorpet F₂ || 10 tibi : cui FI mihi Ka. c.

51 [IN SPHAERAM ARCHIMEDIS]

Iuppiter in paruo cum uerneret aethera uitro,
 risit et ad superos talia dicta dedit :
 « Huc[e]ne mortalis progressa potentia curae ?
 Iam meus in fragili luditur orbe labor ?
 Iura polt rerumque fidem legesque deorum
 ecce Syracusius transtulit arte senex.
 Inclusus uariis famulatur spiritus astris
 et uiuum certis motibus urget opus.
 Percurrit proprium mentitus Signifer annum,
 et simulata nouo Cynthia mense redit.
 Iamque suum uoluens audax industria mundum
 gaudet et humana sidera mente regit.
 Quid falso insontem tonitru Salmonea miror ?
 Aemula naturae parua reperta manus ».

51 FI CJL, I, PL, F, V RK V,
 In in sphaeram archimedis V Cam Ia in speram a. FI infera a C de
 sphaera a Pm r de spera R De spera archimedis K, de spera achime-
 nedis I, de petra Archimedis F, 2 ad a V a c || dicta : uerba L, ||
 3 Huc[e]ne r[ati]o mei Huncane F || 5 Iura : Iara F a c || fidem : -es RK ||
 leges- FI I° RK Cum . legem- ceti mei || deorum J V° RK : uir- ceti.
 mei || 7 famulatur : stum- L, || spiritus : specie F, 'F, ' || astris : antris
 L, F, V, alia L, P || 8 urget : -guet FI I° || 9 mentitus : -uis V a c -titur
 (L, F, J,) g. Cum huc Ise motitur ex. Gyr. Cam mg. Ise mg. || annum :
 anum C || 10 nouo : nou J / ? || 11 Iam- . Nam- R || uoluens : uolens
 P a c V || mundum add. Rm. r. in spat. rel || 12 regit FI P p c L, V V, Ise
 : redit CJL, F, P, c, F, K Vgo Cam notat Rm. r. retractat R || 13 Quid :
 Qui CL, F, PL, I, || insontem : -te V° || salmonea miror F, F,
 V° R p c K p c V, Vgo Cam Ise : salmonea R. suppl. miror m. r. in spat.
 rel salam- m. C salom- m. JL, P K a c. salonea m. L, salmonea motetur
 ex. Gyr. ('in antiquo') natura mouetur FI || 14 reperta : repente V° ||
 manus (R p c. suppl. us m. r. in spat. rel) : -na L,